

Brottsoffermyndighetens nyhetsbrev

Nummer 2 - 2007

Hot, våld och fördomar

Alla känner vi väl emellanåt en rädsla för det som är nytt och okänt. Att möta nya företeelser och träffa främmande människor är på en gång spännande och skrämmande; det blir tydligt att vi inte kan förutse vad som väntar oss. Om våra ängsliga känslor inför det främmande utvecklas till fördomar blir det genast farligare. Skulle fördomarna övergå i något ännu starkare, i ren fientlighet, kan de växa sig så starka att de leder fram till hot och våld mot den eller dem som upplevs som annorlunda. Här finns en grogrund för hatbrott, det vill säga brott vars motiv är att kränka en person eller en grupp av personer på grund av etnicitet, sexuell läggning, trosbekännelse eller liknande.

Brott med hatmotiv medför särskilt stora utmaningar för rättsväsendet när det gäller att synliggöra och förbättra situationen för dem som utsätts för brott. De som möter offer för hatbrott behöver kunskap om varför brotten begås och vilka reaktioner brotten kan framkalla samt kännedom om hur offren ska bemötas och stödjas på bästa sätt. Det är också angeläget att vi som möter brottsoffer arbetar med att övervinna våra egna fördomar. Sven-Erik Alhem, som ansvarar för Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum i Malmö, har intervjuats om det arbete han leder kring åklagares arbete med hatbrott.

Brottsofferfonden har i flera år haft i uppdrag att särskilt prioritera projekt med inriktning mot hatbrottsoffer. Trots upprepade informationsinsatser har det kommit in få sådana ansökningar. För att förbättra situationen initierade fonden ett särskilt hatbrottsprojekt. Chrystal Kunosson, som ansvarade för projektet, redogör för arbetet med seminariet och den rapport som projektet utmynnade i.

Även om vi har haft svårt att få in ansökningar och mycket återstår att göra när det gäller insatser för hatbrottsoffer, har vi på

vägen sett att en hel del ändå har gjorts och framför allt att det finns ett stort intresse för att arbeta med frågorna. Några av de projekt som rört främlingsfientliga och homofobiska brott har också genomförts med stöd från fonden. Eva Tiby är en av dem som har bedrivit forskning med inriktning mot offer för hatbrott och särskilt homofobiska brott och hon ger en beskrivning av det aktuella forskningsläget.

Från och med i år har Brottsofferfonden ett nytt uppdrag för prioriterade ansökningar; projekt där samverkan ingår som en viktig del. Detta uppdrag utesluter inte projektstöd inom de områden som tidigare har varit prioriterade, utan öppnar för ett bredare arbete för att förbättra situationen för brottsoffer i Sverige. Ett lyckat exempel är det samverkansprojekt kring hatbrott som just nu bedrivs inom Kalmar kommun.

Vår förhoppning är att detta nummer ska ge kunskap och inspirera till nya projekt och insatser för offer för hatbrott. Vi passar också på att önska en trevlig sommar!

Margareta Bergström
Generaldirektör

Innehåll, nr 2

5 minuter med	2
Aktuella beslut i brottsskadeärenden	4
Hatbrottsärenden	4
Ny rapport om hatbrott	5
Seminarium om hatbrott	5
Att studera hatbrott	7
"Skrapa på ytan"	8
Nationellt samordningsprogram	10
Brottsofferportalen	10
Fördomar och fobier	11
Nyhetsbrev och mail från BrOM	11

Redaktion

Ulf Hjerpe
Elisabeth Wikén Jidell
Maria Königsson
Gudrun Nordborg
Hans Sjölander

**Nu erbjuder vi
nyhetsbrevet
i elektronisk form!**

För kostnadsfri prenumeration,
besök Brottsoffermyndighetens
hemsida på adressen
www.brottsoffermyndigheten.se

A
e
r
i
q
s
t
e
r
i
v

5 minuter med...

ÖVERÅKLAGARE SVEN-ERIK ALHEM

vid Åklagarmyndighetens
Utvecklingscentrum Malmö

- *Du är chef för Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum i Malmö. Ett av era specialområden är hatbrott, kan du berätta lite mer?*

Utvecklingscentrum Malmö har ansvar för flera väldigt skilda typer av brott, men med gemensamma nämnare. Man kan kort beskriva det så att vi bl.a. har ansvar för brott mot svaga grupper – viktiga frågor gällande mänskliga rättigheter och hatbrott men även miljöbrott, till vilka hänförs också värnandet av de fyra stora rovdjuren. Brotten rör både utsatta grupper människor och andra intressen som det riktas mycket starka känslouttryck och hat emot. Det är ju lite speciellt att arbeta med brott mot homosexuella. När det gäller t.ex. olaga diskriminering eller hets mot folkgrupp riktat mot invandrare så är det inte så konstigt eller skamfyllt att i sin anmälan berätta att man är just invandrare. Det är svårare att berätta att man blivit utsatt för brott på grund av sin sexuella läggning! Väldigt många homosexuella vill inte berätta om sin sexuella läggning eftersom de kanske ännu inte berättat om detta för någon i sin omgivning. Då kan det vara extra svårt att berätta det i samband med en polisanmälan.

Rikspolisstyrelsen och UC Malmö har fått ett regeringsuppdrag att vidta åtgärder som säkerställer att hatbrottsmotiv identifieras och utreds så tidigt som möjligt. I sammanhanget arbetar vi för att skapa rutiner för att hatbrott ska utredas och bevisning säkerställas i större utsträckning än vad som görs nu. När det gäller hets mot folkgrupp och olaga diskriminering så finns redan dessa brottskoder i polisens anmälningsystem. När det gäl-

ler s.k. motivhatbrott, finns ett stort mörkertal eftersom dessa brott försvinner i andra "vanliga" brott, som misshandel, olaga hot, skadegörelse, mord m.m.

En av mina käpphastar är att om man ägnar tid i utredningen och egentligen hela rättskedjan, till att utreda motiven för brott i allmänhet så kommer det automatiskt att gynna utredning av hatbrotten. Många inom både polis och övriga rättsväsende tycker ibland att det är mindre intressant att ägna uppmärksamhet åt brottsmotiv; en misshandel är en misshandel oavsett motiv. Jag menar dock att motivet är en av de centrala frågorna i utredningen!

Om någon anmäler en misshandel och får frågan om denna har någon aning om varför gärningsmannen utsatt offret för detta brott, så kan man få ett spaningsuppdrag. Det är också mycket viktigt att visa empati. Är man i en utsatt position är det viktigt vilket bemötande man får för att kunna lämna en gedigen berättelse som kan leda till spaningsuppdrag och en vidare process.

- *Kan du beskriva vad ni gör rent konkret?*

UC Malmö har genomfört seminarier för åklagare och poliser. Alla åklagarkamrar har sedan flera år tillbaka minst en åklagare med hatbrott som sitt speciella område, och på polismyndigheterna finns också personal med detta område som specialinriktning. I november 2005 genomfördes en stor tredagarskonferens i Lund för hatbrottsåklagarna och nästa gång detta genomförs blir i början av 2008. Dessemellan har vi också flera mindre utbildningstillfällen för att utbyta kunskaper och erfarenheter. Åklagarna runt om i landet skickar också in hatbrottsdomar från sina distrikt. Därigenom får vi en god överblick över hur landets olika domstolar dömer i dessa frågor.

- *Hur har ni gått till väga för att skaffa er specialkompetens för denna inriktning?*

Vi har skaffat oss kunskap och erfarenhet allteftersom. Vi tillgodogör oss kunskap via de nätverk vi ingår i, vi får feedback när vi själva är ute och utbildar och vi får kunskap via de olika ombudsmännen

– Diskrimineringsombudsmannen (DO), Jämställdhetsombudsmannen (JämO) och ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO). Dessutom läser vi så mycket vi kommer åt. När man får ett specialuppdrag som detta så intresserar man ju sig för frågorna och skaffar sig kunskap där man kan få tag i den.

- *Vilken beredskap har åklagare generellt ute i landet att möta offer för hatbrott?*

Jag tycker att åklagarna är väl skickade att ta emot dessa brottsutredningar. Jag vill dock återigen trycka på vikten av attityd och bemötande. Om någon blir bemött på ett bra, intresserat och ödmjukt sätt så gynnar det hela brottsutredningen och domstolsprocessen. Brottsoffer är alltid i en utsatt position, men vissa har en mer känslig position. Har man blivit utsatt för att någon tagit ens plånbok finns ju oftast inga skamkänslor omkring brottet. Men har man blivit utsatt för något på grund av sin sexuella läggning eller etniska tillhörighet kan ju stora obehagskänslor komma fram just på grund av dessa omständigheter.

- *Vad tycker du är särskilt viktigt att tänka på i arbete med hatbrott?*

Man måste tänka på att delta i samhällsdebatten för att visa sitt intresse. Jag har bl.a. talat på Pride-festivalen i Stockholm och på det sättet kunnat uttala mitt stöd för dem som utsätts för hatbrott. Det otäcka är att på många orter kan man inte visa att man är homosexuell utan en påtaglig risk att få stryk. Jag kom i kontakt med en homosexuell person som funderade på att ta livet av sig för att det var så outhärdligt att inte kunna vara den han var och få vara nära sin partner även i offentliga sammanhang.

Ett annat exempel är att jag har fått samtal från judiska organisationer som klagat över att deras synagoga inte får stå ifred från bl.a. skadegörelse. Detta är ju ett yttersta belegg för ondskan – att det inte finns acceptans för olikheter. Det är viktigt för bearbetning av sina egna fördomar att träffa människor med t.ex. annan sexuell läggning. Möten gör att man får en bättre förståelse för andra.

Man måste börja med att erkänna för sig själv att man har fördomar, för att kunna gå vidare och göra sig av med dem.

Jag hade haft mycket kontakter med en man från Slagthuset här i Malmö, Claes Schmidt. Då visste jag inte att han fanns i en annan upplaga också som Sara Lund. När Sara Lund vid något tillfälle kom framtrippande till mig blev jag först förstummad men när vi pratats vid en stund insåg jag ju att det var lika trevligt och givande att prata med Claes Schmidt som med Sara Lund! Denna insikt tycker jag visar på att man måste visa respekt för andra och ta hänsyn.

- *Vilken typ av hatbrott anmäls mest respektive minst?*

Det är svårt att svara på, det är ett mycket stort mörkertal eftersom motivbrott döljs under de "vanliga" brotten. Detta sker på grund av att motiven ofta inte är klarlagda. Brottsoffren vill ofta inte tala om vilket motiv som kan ha legat bakom brottet. Om rättsväsendet gör allt för att utreda och föra process så är det ändå målsäganden som avgör om man vill att det ska framkomma att det är ett hatbrott.

- *Tycker du att offer för hatbrott uppmärksammas i rättsväsendet? Om inte, vad tycker du behöver förbättras?*

Alla brott ska bekämpas, hatbrott är prioriterade och det med all rätt! Anmälningmottagningen och bemötandet vid anmälningstillfället är mycket central för att brottsoffret ska känna sig välkommet till polishuset och kunna berätta sin historia. Om anmälningmottagaren har attityden att "Vi är väldigt intresserade av att klara upp detta brott och vi är intresserade av vad du har att berätta", så är chansen stor att brottsoffret kommer att kunna berätta förtroligt om vad som hänt.

Den etniska debatten är ju oerhört känslig! Det är ju bättre att arbeta för att öka respekten för allas olikheter istället för att få så få olikheter som möjligt. Inte behöver man väl tala "exakt" svenska för att man ska få ett jobb! Det är klart att det är viktigt att man har ett bra språk, men brytningen spelar ju ingen roll. Det finns så många sådana fördomar vilket gör debatten konstig. Hatbrottsbekämpningen är ju bara en del av det oerhört stora arbetet med respekt för andra människors värde!

- *Vad tycker du är svårast med att arbeta med hatbrott?*

Det svåraste är nog att skapa förtroende för att få ut mesta möjliga vid en brottsutredning. God kommunikation och rätt attityd är a och o för att genomföra en bra brottsutredning och god rättsprocess.

- *Till sist – har du några tips till dem som möter offer för hatbrott?*

Något som jag återkommit flera gånger till, den som ska sitta och ta emot uppgifterna från brottsoffer måste visa respekt och intresse för brottsoffrets situation. Det är viktigt att få brottsoffren att förstå att ju fler uppgifter man får utifrån deras berättelse, desto bättre chans är det att klara ut brottet.

Intervjun är gjord av Anna Sigfridsson

*Sven-Erik Alhem
Överåklagare*

FÖRBÄTTRAT BEMÖTANDE AV SEXUALBROTTSOFFER

För att ytterligare förbättra myndigheters bemötande av sexualbrottsoffer, har Brottsoffermyndigheten fått i uppdrag från regeringen att utforma ett utbildningsprogram för poliser, åklagare och domstolsanställda. Programmet ska genomföras i samråd med Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket.

Syftet med utbildningsprogrammet är att öka kunskapen om sexualbrottsoffer och förbättra bemötandet av dessa brottsoffer i samband med polisanmälan, förundersökning och rättegång. När det gäller barn som har utsatts för sexualbrott ska programmet särskilt fokusera på att öka kunskapen om barns särskilda utsatthet och behov vid dessa brott.

Uppdraget ska vara slutfört senast den 1 oktober 2009 och finansieras av Integrations- och jämställdhetsdepartementet.

KOM IHÅG ATT MEDEL KAN SÖKAS FRÅN BROTTSOFFERFONDEN!

Brottsoffermyndigheten fördelar medel från Brottsofferfonden två gånger per år. Fondens medel kan användas till forskning, utbildning, information samt försöks- och utvecklingsverksamhet med ett brottsofferperspektiv. Särskilt prioriterade är projekt där samverkan ingår som en viktig del. Andra brottsofferfrågor av särskild betydelse är t.ex. kvinnor och barn samt offer för brott med rasistiska, främlingsfientliga eller homofobiska inslag. Sista ansökningsdag inför nästa utdelning är den 1 oktober 2007. Informationsfolder och ansökningsblankett finns att hämta på myndighetens hemsida. Välkommen med ansökan!

AKTUELLA BESLUT I BROTTSSKADEÄRENDEN

Den 1 juli 2002 infördes i 4 kap 1a § brottsbalken ett nytt brott som rubricerades som människohandel för sexuella ändamål. Brottet tar sikte på gränsöverskridande handel med människor i avsikt att utsätta dem för vissa typer av sexualbrott, för tillfälliga sexuella förbindelser eller att på annat sätt utnyttja dem för sexuella ändamål. Den 1 juli 2004 utvidgades straffbestämmelsen till att även omfatta människohandel som syftar till andra utnyttjanden än sexuella sådana. Straffbara gärningar som faller in under bestämmelsen rubriceras hädanefter som människohandel. Vid ett sammanträde den 9 februari 2007 tog Brottsförmyndighetens nämnd ställning till kränkningersättning till följd av brotten människohandel för sexuella ändamål och människohandel. Här följer en redovisning av ärendena och Brottsförmyndighetens bedömning.

En 25-årig kvinna från Rumänien förväddades genom vilseledande att åka till Sverige. Hon hade utlovats arbete som hembiträde, men syftet med hennes vistelse i Sverige var att utnyttja henne för tillfälliga sexuella förbindelser. Hon möttes av två personer som, efter att ha tagit hennes pass, under omkring en månads tid tvingade henne att ha samlag med fyra olika män. Kvinnan fördes sedan till Danmark varifrån hon lyckades fly. Hovrätten dömde slutligt två personer för människohandel för sexuella ändamål. Brottsförmyndigheten fann att kvinnan hade rätt till brottsskadeersättning för kränkning med 100 000 kr. Dnr 12008/2006.

Med hot om våld förde en man en 17-årig kvinna från Kosovo till Sverige i bl i syfte att förmå henne att prostituera sig. Vid ankomsten till Sverige två dagar senare möttes kvinnan av en annan man som vid flera tillfällen under en veckas tid genom hot och våld tilltvingade sig samlag med henne. Mannen förmedlade också under den tiden kontakter med tre andra män som utnyttjade kvinnan sexuellt. Den förstnämnde mannen dömdes för människohandel och den andre för våldtäkt och människohandel. Brottsförmyndigheten tillerkände kvinnan brottsskadeersättning för kränkning till följd av brotten med 150 000 kr. Dnr 10355/2006.

En 28-årig kvinna från Rumänien vilseleddes av en kvinna (D) att åka till Sverige för att arbeta i landet. D:s avsikt var dock

att utnyttja kvinnan för tillfälliga sexuella förbindelser. D och en annan person (V) mötte kvinnan, som under tiden i Sverige fick bo hos olika personer, bl. a. ett par som var bekanta med D. När kvinnan ville åka tillbaka till sitt hemland, ordnade paret med biljetter och följde med kvinnan på tåget som visade sig gå till Oslo, vilket inte var kvinnans avsikt. Hon fråntogs sitt pass och fördes till en bostad i staden där hon fick veta att D och V hade sålt henne och att hon var tvungen att prostituera sig. Hon tvingades därefter att ha sexuellt umgänge med ett antal män i Oslo innan hon lyckades fly. Hovrätten dömde D och V för människohandel för sexuella ändamål. För den brottslighet som kvinnan utsatts för i Sverige tillerkände Brottsförmyndigheten henne brottsskadeersättning för kränkning med 10 000 kr. Dnr 12009/2006.

Hans Sjölander

HATBROTTSÄRENDEN

I fall då någon har allvarligt kränkt någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid betalas brottsskadeersättning för den skada som kränkningen innebär (2 § andra stycket brottsskadelagen).

Bestämmelsen reglerar rätten till brottsskadeersättning för kränkning. Den som har tillfogats en allvarlig kränkning genom ett sådant brott som anges i paragrafen skall tillerkännas ersättning. I 5 kap 6 § första stycket skadeståndslagen finns riktlinjer för hur ersättningen skall bestämmas.

I paragrafen stadgas att ersättning bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art och varaktighet. Därvid skall särskilt beaktas om handlingen

1. haft förnedrande eller skändliga inslag
2. varit ägnad att framkalla allvarlig rädsla för liv eller hälsa
3. riktat sig mot någon med särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet
4. inneburit missbruk av ett beroende- eller förtroendeförhållande eller
5. varit ägnad att väcka allmän uppmärksamhet.

Det ankommer på rättstillämpningen att utifrån förhärskande etiska och sociala värderingar närmare precisera

vilka hänsyn som skall tas vid kränkningersättningens bestämmande (prop 2000/01:68 s 53). Angrepp på någon till följd av dennes etniska ursprung eller sexuella läggning är en omständighet som påverkar kränkningersättningen i höjande riktning. Som exempel på detta redovisas härmed några brottsskadeärenden.

En man misshandlade en 21-årig man genom att först tilldela honom ett antal slag på kroppen. Därefter tilldelade en annan man honom ytterligare ett eller två slag mot överkroppen. Tingsrätten, som fann att motivet för misshandeln var av rasistisk karaktär, dömde mannen för brottet och förpliktade dem att solidariskt utge skadestånd till den skadelidande med bl. a. 10 000 kr för kränkning. Brottsförmyndigheten tillerkände den skadelidande brottsskadeersättning för kränkning med samma belopp. Dnr 5066/2006.

En man hotades på sin arbetsplats av en annan man som uttalade att han skulle döda den förstnämnde. Omedelbart därefter tilldelades den skadelidande två knytnävsslag mot huvudet varefter mannen tog tag med båda händerna om den skadelidandes hals. Misshandeln orsakade smärta och svullnad i pannan samt rivmärke och smärta på halsen. Stryptaget förorsakade andnöd. Tingsrätten dömde mannen för misshandel och olaga hot samt förpliktade honom att utge skadestånd till den skadelidande för bl a kränkning med 15 000 kr. Vid bedömningen av kränkningersättningens storlek beaktade Brottsförmyndigheten att brotten haft homofobiska inslag och bestämde kränkningersättningen till 20 000 kr. Dnr 4456/2001.

Hans Sjölander

OFFER FÖR HATBROTT – VAD HAR GJORTS OCH VAD KAN FÖRBÄTTRAS?

Att utsättas för ett brott upplevs för de flesta som något kränkande och skrämmande. Om du dessutom drabbas av brott på grund av den person du är, kan kränkningen upplevas som ännu allvarigare. Tyvärr är detta ändå något som ofta drabbar människor på grund av deras hudfärg, religionstillhörighet eller sexuella läggning, för att bara nämna några exempel.

Brottsoffermyndigheten påbörjade under 2006 ett projekt för att inventera kunskapen om offer för hatbrott i Sverige. Detta mot bakgrund av att regeringen i sina tidigare regleringsbrev givit Brottsofferfonden i uppdrag att prioritera projekt som främjar situationen för offer för hatbrott. Då mycket få ansökningar av detta slag inkommit till fonden, aktualiserades frågan om hur vi skulle kunna stimulera till fler ansökningar till projekt rörande offer för hatbrott. Ganska snart insåg vi dock att det inte finns någon översiktlig bild av vilka verksamheter som pågår på området och att vi därmed inte heller visste vad som saknas. Utan sådan kunskap är det svårt att på ett övertygande sätt uppmana till nya projekt. Därför beslutade Rådet för Brottsofferfonden att en kartläggning av kunskapsläget och stödverksamheten skulle genomföras.

Syftet med projektet var att få en överblick över den verksamhet som bedrivs kring hatbrott och därigenom få ytterligare underlag till en förbättring av stödet till offer för hatbrott. Genom att kartlägga såväl forskning som pågående insatser av olika samhällsorgan och ideella verksamheter, hoppades vi få en klarare bild av vad som åstadkommit på området och kanske framförallt vad som saknas.

Vi har även gjort givande besök hos bland andra Forum för levande historia, RFSL, SIOS (Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige) och Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum i Malmö, som har det rikstäckande ansvaret för åklagarnas arbete med hatbrott.

I projektets slutskede arrangerade Brottsoffermyndigheten ett seminarium i Stockholm. Deltagarna var särskilt inbjudna på grund av att de genom sin profession eller sitt ideella engagemang bedömdes kunna påverka situationen för offer för hatbrott.

Projektet har nu avslutats med rapporten *Offer för hatbrott – vad har gjorts och vad kan förbättras?* som sammanfattar

projektets fem moment: en översikt av forskningen kring ämnet, en enkät skickad till landets polismyndigheter och en enkät till landets hatbrottsåklagare, intervjuer med representanter för ideella organisationer samt ett seminarium om offer för hatbrott.

Rapporten visar bland annat att alla aktörer som möter offer för hatbrott behöver mer utbildning. Även offer själva, eller snarare de potentiella offer, behöver mer kunskap om hatbrott. Ofta vet man inte att det som man utsatts för klassas som hatbrott, eller att det överhuvudtaget är brottsligt. Ett behov av att i större utsträckning samverka kring frågan uttrycks även av dem som kontaktats i projektet. Dessutom visar rapporten att många ideella organisationer behöver hjälp med att utforma en ansökan om medel för att finansiera sina projekt, en hjälp som Brottsofferfonden nu ska satsa extra på att tillhandahålla.

Offer för hatbrott – vad har gjorts och vad kan förbättras? är en webbrapport som finns tillgänglig på Brottsoffermyndighetens hemsida. Rapporten trycks i en mycket begränsad upplaga som ska spridas till strategiska aktörer.

Chrystal Kunosson

BROTTSOFFERMYNDIGHETENS SEMINARIUM OM HATBROTT

I Brottsoffermyndighetens hatbrottsprojekt ingick, förutom själva kunskapsinventeringen, även att anordna ett seminarium rörande hatbrott. Detta seminarium genomfördes i november 2006 och samlade ca 50 särskilt inbjudna deltagare som genom sin profession eller sitt ideella engagemang kan påverka situationen för offer för hatbrott. Exempelvis fanns representanter från polis- respektive åklagarväsendet, ideella organisationer, Justitiedepartementet och forskare. Dagen var organiserad så att föreläsningar hölls på förmiddagen, medan eftermiddagen avsattes för diskussioner såväl i mindre grupper som gemensamt.

Först ut bland föreläsarna var Eva Tiby, jurist och docent i kriminologi vid Stockholms universitet. Hennes avhandling från 1999 med titeln "Hatbrott?" bidrog till att göra det begreppet känt. Vid detta seminarium talade hon kring ämnet Att studera hatbrott. Hon lät deltagarna förstå att den som vill forska kring hatbrott ställs inför en rad problem, exempelvis med begreppsdefinition, urval för offerstudier och brist på tidigare forskning. Samtidigt efterlyste hon fler kollegor som vill forska på området och konstaterade att dessa då behöver lägga särskild kraft på bland annat begreppsdefinitioner, metoder för att studera olika populationer och att göra jämförande, upprepade studier.

Stefan Eurenus, sektionschef på Rikspolisstyrelsen, föreläste därefter på temat Polisens insatser för att bekämpa hatbrottsligheten. Han presenterade bland annat vad polisen gör för att förbättra förmågan att utreda hatbrott, på vilket sätt man arbetar förebyggande samt vilka interna åtgärder som vidtagits. Det som Eurenus såg som positivt med polisens arbete mot hatbrott är att man lagt en struktur i hatbrottsfrågan. Det gäller nu att få ut kunskapen i polisens allmänna verksamhet. De områden där det fortfarande finns brister och behöver utvecklas är främst utredningsverksamheten och brottsofferarbetet. För att förbättra polisens arbete ska man utveckla en generell brottsofferstrategi under perioden 2007-2009, där offer för hatbrott utgör en viktig del. Vidare ska man ha ett fortsatt fokus på utbildning samt försöka bidra till att minska mörkertalet.

Är rättvisan rättvis för alla i Sverige? frågade sig nästa föreläsare, överåklagare

Sven-Erik Alhem. Alhem är verksam vid Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum i Malmö, som inom åklagarväsendet har det rikstäckande ansvaret för bland annat hatbrott. Svaret på frågan som ställdes i föreläsningens titel var enligt Alhem nej. Han menade att brottsoffer generellt sett är i ett sämre läge än de tilltalade. Om man dessutom exempelvis har problem med språket och därmed har en sämre kommunikationsförmåga försämras förutsättningarna i rätten ytterligare. Vidare ansåg Alhem att rättsväsendets aktörer intresserar sig alldeles för lite för motiven till brott. Motiv har betydelse för spaning och utredning - genom att fråga varför brottsoffret själv tror att han eller hon utsatts för brott, som en av seminariets deltagare föreslog, kan nya uppslag i utredningen komma fram.

Som avslutning på förmiddagen fick representanter för olika ideella organisationer presentera sina verksamheter och vilka problem och möjligheter de ser med det ideella arbetet kring hatbrott.

Anneli Svensson, som ersatte RFSL:s ordförande Sören Andersson, informerade om organisationens speciella ansvar, nämligen att agera politiskt för HBT-personers rättigheter. Vidare underströk hon vikten av att sjukvården, psykiatri och socialtjänsten också tar sitt ansvar för brottsofferfrågor och efterlyste fler specialiserade brottsofferjourer för att kunna ta emot och hjälpa fler.

Därefter presenterade Victoria Kawesa, Afrosvenskarnas Riksförbund, som på olika sätt arbetar för att förbättra tillvaron för afrikasvenskar i Sverige. Hon konstaterade att vi vet mycket lite om hatbrott mot afrikaner, samtidigt som organisationen ser att svarta personer är väldigt utsatta med sin hudfärg som synlig markör för utanförskap. Även inom den afrikanska gruppen i Sverige råder kunskapsbrist kring hatbrott. Afrosvenskarnas Riksförbund planerar därför att starta ett projekt som bland annat går ut på att stödja brottsoffer. Detta är tänkt att ske i samverkan med Diskrimineringsombudsmannen, som bland annat kan bistå med juridisk rådgivning.

Nästa organisation, Brottsofferjourernas Riksförbund, presenterades av Elin Jägervall, ansvarig för projekt Unga brottsoffer. Från årsskiftet ska det i statistiken från brottsofferjourerna framgå hur många offer för hatbrott de mött. Vidare utbildar Brottsofferjourernas telefoncentral personer som ska kunna svara på olika språk. Då organisationen vill nå fler brottsoffer planerar man att

börja arbeta mer utåtriktat och hoppas därmed även komma i kontakt med fler offer för hatbrott.

Blocket om ideellt arbete avslutades av Hans Knutagård, som tidigare arbetat på RFSL Rådgivningen i Malmö och nu driver det egna företaget Social Change Center. Knutagård framträdde som ett positivt exempel på hur samarbete mellan olika aktörer kan ge goda resultat: Våldsprojektet bedrevs under 2002-2003 i samarbete med bl.a. polisen och resulterade i rapporten "...det var bara en bögdjäväl". I rapporten presenteras verksamhetsteorin, som går ut på att en handling kan förklaras genom att studera verksamhetens motiv. I detta fall betyder det att det som leder fram till homofientligt våld är unga personers könskonstruerande våld är mötet mellan representanter för majoritets- och minoritetskulturer i olika kulturhistoriska sammanhang. Knutagård menade att en av anledningarna till att projektet blev lyckat var att polisens ledning gav klara och målinriktade direktiv - de "pekade med hela handen". Vidare krävs ett öppet sinne och fantasi för att arbeta med frågan.

Under eftermiddagen delades deltagarna in i mindre grupper för diskussion kring angelägna frågor. Temat som de flesta lade störst tyngd vid var samarbete. Alla tycktes vara överens om att samarbete mellan olika aktörer är av stor vikt, men att det inte alltid är så enkelt att skapa och upprätthålla fungerande nätverk. Att utnyttja redan befintliga nätverk, såsom de lokala brottsförebyggande råden och samverkansgrupperna för kvinnofrid, var ett förslag på hur man kommer igång. Flera tog upp konceptet med Barnahus som en förebild som skulle kunna vara bra att arbeta utifrån, dvs. att olika aktörer med specialkompetenser samarbetar med varandra. Ett problem som togs upp var nämligen att rollerna idag blandas samman så att olika aktörer är inne på varandras områden. En gemensam utbildning skulle kunna ge en inblick i varandras roller så att det blir tydligare vem som gör vad och vart man ska hänvisa brottsoffret. Alla ska alltså kunna sköta arbetet inom sina enskilda områden men i nära samarbete med andra.

Frågor kring förundersökningen diskuterades också av många och då särskilt temat motiv. Som nämdes tidigare kan det vara klokt av förundersökningsledaren att ställa frågan "varför tror du att du utsattes för det här brottet?" till brottsoffret. Någon grupp menade att det är vik-

tigt med förnyade förhör. Många gånger är det i ett andra förhör, då offret fått ett större förtroende för polisen, som det framkommer att det kan röra sig om ett hatbrott. Andra teman som diskuterades var bemötande och attityder, utbildning, handlingsplaner och information till brottsoffer.

Chrystal Kunosson

BROTTSOFFER- MYNDIGHETENS UPPSATSTÄVLING

Brottsoffermyndigheten utlyser regelbundet en uppsatstävling som riktar sig till studenter. Uppsatsen skall vara på lägst C-nivå och placera brottsoffret i centrum. Ämnet kan vara juridik, sociologi, psykologi, medicin, hälso- och sjukvård, ekonomi eller något annat. Många av de uppsatser som har deltagit i tidigare tävlingar har varit examensarbeten i juridik och C-uppsatser i sociologi, psykologi eller socialt arbete. Vi uppmanar även studenter inom andra ämnen att bidra med mer och ny kunskap om brottsoffer.

Nuvarande tävlingsperiod pågår fr.o.m. 1 juli 2007 t.o.m. 31 januari 2009. Tävlingsjury utgörs av Brottsoffermyndighetens råd.

De tre bästa uppsatserna belönas enligt följande:

Första pris: 15 000 kr
Andra pris: 10 000 kr
Tredje pris: 5 000 kr

ATT STUDERA HATBROTT

Inledning

"Hur mycket ökade de homofobiska hatbrotten mellan 2006 och 2007?" frågar den typiska journalisten. "Finns homofobiska hatbrott?" frågar forskaren. Båda studerar fenomenet och båda skapar det genom sina respektive verksamheter. Att t. ex. homosexuella, judar och muslimer utsätts för att gärningsmannen har något emot dessa grupper är uråldrigt. Att vi kallar det för hatbrott i Sverige är tonårigt. Det betyder att Sverige, liksom flera andra västländer sedan 90-talet, har haft någon form av straffskärpningsregel för att markera skydd för personer som nu tidigare sågs som avskydda gruppmedlemmar. I vårt land är det dels brottsbalken 29:2:7, dels bestämmelser om olaga diskriminering, förolämpning och hets mot folkgrupp som reglerar dessa händelser.

Vilka frågor ställs?

De tidigaste studierna om hatbrott mot homosexuella var klart brottsoffercentrerade och frågade huruvida utsatthet förekom. De följdes av studier om vilka som utsattes, var, när och hur, och möjligen av vem. Därefter ställdes frågor om lagstiftningen och tillämpningen. En period dominerade frågorna om vilka konsekvenser denna typ av utsatthet förde med sig för de utsatta och för samhället i stort, detta kopplades ofta till åtgärdsfrågor. Inkilat mellan dessa studier märks enstaka studier/artiklar, ofta av juridisk art, som ställer sig kritiska till fenomenet att lagstifta mot känslor (hat)¹.

I viss kriminologisk forskning om hatbrott, baserad på officiell statistik, hävdas att sju frågor är viktiga. Vad är problemet? Hur mycket av problemet finns det? Vilka är inblandade/påverkade? Var sker det? När sker det? Varför sker det? Vad bör göras?²

I andra studier ställs frågor av mer *normativ, kriminalpolitisk karaktär*, vilka kräver andra metoder: Är hatbrott ett allvarligt problem? Är lagstiftning om hatbrott nödvändigt? Borde hate-speech förbjudas? Hur kan hatgrupper stoppas?³

I ytterligare andra studier återfinns frågor som kräver större närhet till de som ska studeras. *Reducing Hate Crimes and Violence Among American Youth* är en postmodernistisk, aktionsargumenterande studie som presenterar ett dussintal ungdomars olika livshistorieberättelser om hatbrott.⁴

Dessa tre nedslag i olika typer av frågor får representera de olika ansatser som finns på det internationella området hatbrott. Den övergripande frågan är dock, nu som då, vad hatbrott är, hur det definieras, hur det bör definieras, av vem, och vilka konsekvenser det får för statistiken över och åtgärderna mot hatbrott.⁵ Den *centrala definitionsfrågan* har satts på sin spets i en komparativ studie om utsatthet för rasistiska brott, där hatbrottslagstiftningar och dessas tillämpning i New York respektive London jämförs. Det finns likheter i populationsstorlek, antal poliser, hatbrottsenheter och multietnicitet, men det finns en avgörande skillnad. I New York är det en överordnad polisman som fattar beslutet om händelsen ska karaktäriseras med hatbrotts-etiketten. I London filtreras inte händelsen på detta sätt, utan kallas hatbrott i utredningen om (t. ex.) den utsatta anser det. *A racist incident... is now defined as any incident which is perceived to be racist by the victim or any other person.* Detta leder till att de två städerna har totalt olika nivåer på (rasistiska) hatbrott. Medan London hade 20.628 sådana hatbrott registrerade för 2001, hade New York 484.⁶

Är då England mer rasistiskt än USA? Den frågan går inte att besvara utifrån det materialet. Däremot går det att konstatera att kategorin brott generellt och hatbrott i synnerhet skapas. Några av de frågor som då blir centrala är vilka hat/fördomar som ska kriminaliseras och vilka grupper som är acceptabla offergrupper.⁷ Hur starkt samband mellan hat/fördom och handlingen ska krävas? Måste sambandet vara helt eller delvis kausalt? Vem bestämmer detta och hur? Och varför är det viktigt att beakta alla dessa frågor?⁸ Svaret på den sista frågan är att utan svar på delfrågorna kommer vi inte att veta vad det är statistiken eller offerstudierna undersöker.

Såsom försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet skall, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt beaktas om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet.

Brottsbalken 29 kap. 2 § 7 p.

Homofobiska hatbrott i Sverige

I Sverige har flera studier om homosexuellas utsatthet⁹ utförts, både med fokus på omfattning och upplevelser av utsatthet. Nest aktuellt är en registerstudie, där det gällde att undersöka (möjliga) hatbrottsändelser från polisanmälan till dom. Frågor som vilka de misstänkta är, var de begår brotten och vilken relation de har till de utsatta fokuserades, men även centrala definitionsfrågor som vilka indikationer på hatbrott som redovisas i myndigheters arbete mot hatbrott. Underlaget bestod av polisanmälda händelser med någon slags hatbrottsmarkör som gällde homofobi, slutredovisningsuppgifter som visar hur anmälan har bedömts, åklagaruppgifter om bedömning av åtalsfrågan samt, i förekommande fall, domar.¹⁰ Resultatet visade att det var ca tio procent av polisanmälningarna som ledde till åtal och dom. Detta kan ha berott på att det förefaller som om de anmälningsmottagande myndigheterna och de åtalande samt dömande myndigheterna arbetar med *olika definitioner* av hatbrott.¹¹

Utän en enhetlig definition är det vanskligt att uttala sig om flödet från anmälan till dom. En central fråga gäller här varför polisens, åklagarnas och domstolarnas definitioner skiljer sig åt. Ett svar är att dessa olika aktörer i rättskedjan befinner sig på olika stadier och har olika uppgifter i relation till ärendet. Polisen är först i den kedjan och är satt att bekämpa hot mot demokratin, mänskliga rättigheter och att tillämpa strafflagstiftningen. I många fall finns order om prioritering, och det blir då en fråga om legitimitet.¹² Det vill säga att i strävandena från polisens håll att erhålla medborgarnas legitimitet för maktutövandet, så är man mån om att följa en vid definition, även om denna leder till att ca 90 procent av anmälningarna inte leder till åtal.¹³ Ett annat svar är förstas att prövning av anmälningar till polisen i majoriteten av fallen visar att de inte kan gå vidare pga att det inte var fråga om brott över huvud taget eller att detta inte går att utrona/bevisa.

Fortsatt forskning?

Hittillsvarande forskning fokuserar främst på frågor som rör enskilda offergrupper.¹⁴ För att få en helhetssyn över område hatbrott är detta olyckligt. Brottsoffermyndigheten har genom seminarium¹⁵ om att bredda basen för hatbrottsstudier pekat på en framtida väg. Säkerhetspolisens och numera Brottsförebyggande rådets material om polisanmälda brott rör *flera* av dessa utsatta grupper, vilket lämpar sig väl för komparativa studier.

Centrala frågor kan då vara:

Vad ger en jämförelse av anmälningar som rör hatbrott med homofobiska respektive främlingsfientliga inslag?

Hur kan en genusanalys berika viktimo-
login och kriminologin när det gäller of-
ferstudier med fokus på hatbrott?

*Eva Tiby
Kriminologiska institutionen,
Stockholms universitet*

Litteratur

Bildt, Carina (2003): Diskriminering och trakasserier. Homo- och bisexuellas arbetsvillkor – en delrapport. Stockholm, Arbetslivsinstitutet.

Brottsoffermyndigheten (2007): Offer för hatbrott – vad har gjorts och vad kan förbättras?

Connors, Paul (ed) (2007): Hate Crimes. Current Controversies. Farrington Hills, MI, Thomson Gale.

Dahl, Ulrika (2005): En kunskapsinventering av forskning om homofobi och hetero-normativitet. "Det viktigaste är inte vad extremisterna tycker utan vad den stora majoriteten gör." Stockholm, Forum för Levande Historia.

Forum för Levande Historia (2004): Intolerans. Antisemitiska, homofobiska, islamofobiska och invandrarfientliga tendenser bland unga. Stockholm (tillsammans med Brottsoföbyggande rådet).

Forum för Levande Historia (2006): Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige.

Goodman, Greg S (2002): Reducing Hate Crimes and Violence Among American Youth. Creating Transformational Agency Through Critical Praxis. Studies in the Postmodern Theory of Education, vol. 186. New York, Peter Lang.

Hall, Nathan (2005): Hate Crime. Crime and Society Series. Devon, Willan Publishing.

Otterbeck, Jonas & Bevelander, Pieter (2006): Islamofobi. Stockholm, Forum för Levande Historia.

Perry, Barbara (ed.) (2003): Hate and Bias Crime. A Reader. New York, Routledge.

Tiby, Eva (1996): Hat, hot, våld – utsatta homosexuella kvinnor och män. Folkhälsainstitutet 1996:84.

Tiby, Eva (1999): Hatbrott? Homosexuella kvinnors och mäns berättelser om utsatthet för brott. Kriminologiska institutionens avhandlingsserie nr 1. Stockholms universitet. Edsbruk, Akademityck.

Tiby, Eva (2005): Vem vinner och vem förlorar? Från händelse till hatbrott. I: Seppänen, Manu (red) Kärlekens pris. En antologi om homofobi och heteronormativitet. Stockholm, Atlas förlag, s 42-57.

Tiby, Eva (2006): En studie av homofoba hatbrott i Sverige. Stockholm, Forum för Levande historia.

¹ Dahl (2005), Tiby (1999 och 2006), Perry (2003).

² Hall (2005 s 20).

³ Connors (ed) (2007).

⁴ Goodman (2002).

⁵ Hall (2005 s 1-21).

⁶ Hall (2005 s 151f).

⁷ Hall (2005 s 1-21).

⁸ Hall (2005 s 15).

⁹ Tiby (1996, 1999, 2005, 2006). Bildt (2003).

¹¹ Tiby (2006 s 45-47).

¹² Hall (2005 s 198).

¹³ Hall (2005 s 6, 8, 194f).

¹⁴ Tiby 1996-2006, Forum för levande historia (2004), Otterbeck & Bevelander (2006).

Se dock Forum för levande historia (2004).

¹⁵ Brottsoffermyndigheten (2007).

NÄR VI "SKRAPA" PÅ YTAN – FINNER VI...

...ett samhälle där Kalmar län toppar hatbrottsstatistiken i landet. Ett samhälle där unga homosexuella drar sig för att gå ut på krogen av rädsla för att få "böggjäväl" slängt efter sig. Ett samhälle där man kan få på käften av den enkla anledningen att man kommer från en annan kultur. Ja, börjar vi skrapa på ytan hittar vi säkert mycket mer än så och i många fler län än Kalmar.

I Kalmar har man nu valt att agera med projektet "Skrapa på ytan" som är finansierat av Brottsoffermyndigheten. Kalmar kommun driver projektet och projektledare är Ann-Sofie Lagercrantz på Utvecklingsenheten. "Skrapa på ytan" ett projekt där Kalmar kommun samarbetar med Brottsofferjouren (BOJ) och RFSL. Även polisen i Kalmar och i synnerhet Ulf Björkman, före detta Säpo anställd, bidrar med sin expertkunskap när det gäller kartläggningen av vit-makt grupper och de relaterade hatbrotten i Kalmar Län. Syftet med projektet är att utbilda stödpersoner till offer för hatbrott. Under utbildningen som drar i gång i höst kommer stödpersonerna att lära sig allt från samtalsmetodik till interkulturell kompetens och det svenska rättssystemets ansvar.

Samtliga inblandade har specifika erfarenheter som ger dem en särskild roll i projektet, men de har även ett grundläggande intresse gemensamt; att uppnå ett mer tolerant Sverige. Under intervjuerna med RFSLs Kerstin Tynander, BOJs Monika Bergman och polisens Ulf Björkman, framgår det tydligt att de tror på idén om att samarbete kan förändra rådande attityder. "För mig är all samverkan av godo; det handlar om att öppna dörrar och bygga broar" säger Monika Bergman. "Att synas utåt tillsammans med andra aktörer kan öka acceptansen mot homosexuella, vilket självklart ligger i våra medlemmars intresse", fortsätter Kerstin Tynander.

Stödpersoner med rätt kompetens

För RFSL handlar det om att personer utsatta för hatbrott ska bli bemötta med rätt sorts kompetens. Offren har redan utstått en enorm personlig kränkning och behöver en kunnig och ödmjuk person att prata med.

BOJ vill lyfta och synliggöra problematiken med okunskaper och intolerans vilka leder till att minoriteter i vårt samhälle utsätts för den här typen av brott. Re-

sonemanget är i linje med polisens arbete som går ut på att minska mörkertalet av hatbrott och få fler att våga anmäla. En fördel med projektet är att om offret gjort en anmälan för misshandel, kan den inblandade stödpersonen kanske få fram den riktiga anledningen till brottet. Då får vi också fram det verkliga antalet hatbrott.

Varför så många hatbrott i Kalmar län?

En teori är att Kalmar polisen tidigt började uppmärksamma och arbeta mot problemet, vilket i sin tur leder till fler anmälningar. Kerstin Tynander tror i allmänhet att antalet hatbrott ökat i takt med att allt fler homosexuella vågar "komma ut" och öppet visa sin kärlek.

Ulf Björkman medger att polisen inte haft en klar strategi i arbetet med/mot hatbrott och hatbrottsoffer. Han är också medveten om att kritik riktats mot polisen för att inte tillräckligt mycket görs för att komma till botten med problemen. I dagens Sverige ska homosexuella ha samma rättigheter som heterosexuella, men det finns fortfarande oklarheter vad gäller lagstiftning och bemötande. Ofta kan en hatbrottsmisshandel tas för en "vanlig" misshandel, vilket ger lägre straff, fortsätter Kerstin Tynander.

Det finns brister inom polis och rättsväsende både utredningsmässigt och i bemötandet av offren. Det saknas tillräcklig kunskap och förståelse för homosexualitet och det mångkulturella samhälle vi lever i idag, menar Ulf Björkman. När det gäller problematiken med polisens bemötande av hatbrottsoffer, förklarar han att om det inte finns tydliga spår av just hatbrott i utredningen, ställs det oftast inte heller några frågor i den riktningen. Det är ett känsligt område och den sortens frågor kan uppfattas som kränkande.

Främlingsfientliga organisationer och "helt vanliga" killar

Kalmar län har som många andra län, problem med organisationer med främlingsfientliga och homofobiska åsikter, men det är svårt att veta exakt hur många som är aktiva och hur många som på ett eller annat sätt "bara" sitter hemma och sympatiserar med åsikterna. På BOJ är man inte direkt nedringda av hatbrottsoffer som söker stöd, men problemet finns där ändå. Om inte fallen polisanmäls när de aldrig fram till oss heller, säger Monika Bergman. En annan orsak till att telefonsamtalen uteblir är att många, speciellt personer med annan etnisk bakgrund, har en oerhörd respekt för polisen. I många länder är det fortfarande förbjudet att öppet visa sin sexuella läggning, vilket kan medföra att det är svårt att känna förtroende för polisen även här. Ytterligare så finns det en mentalitet där vissa homosexuella accepterar sin utsatta roll, "det får jag väl ta.. jag är ju gay.." vilket självklart är oacceptabelt.

Med det här projektet vill vi på RFSL gardera oss; vi vill vara förbereda om något skulle hända, säger Kerstin Tynander, och syftar till hoten från homofobiska grupper i Kalmars omnejd. Många av våra ungdomar, speciellt gaykillar, undviker att gå ut på krogen eftersom de ofta utsätts för någon form av psykisk eller fysisk kränkning eller möts av en hotfull stämning. Problemet är egentligen inte de extrema grupperna, för dem kan undvikas, utan ofta står helt "vanliga" killar för det potentiella hotet.

Vad händer i framtiden?

Ulf Björkman berättar om polisens nationella satsning på en ny brottsofferenhet. Förhoppningen är att göra polisen mer "tillgänglig" för brottsoffren. Om offret vet att det finns en specialkompetens om just det brottet han eller hon blivit utsatt för, är det troligare att "hela sanningen kommer fram" och att rätt sorts brott anmäls. Enheten kommer att inriktas på familjerelaterade brott och brottsoffer, men även en hatbrottsinriktning är trolig i framtiden.

En annan väg att gå är som i England där motsvarigheten till RFSL också tar emot anmälningar. Det kan minimera mörkertalet då många offer troligtvis skulle vända sig dit i stället för till polisen.

Alla har vi olika kulturella bakgrunder

Om vi kan inse att alla människor har olika bakgrunder, till och med olika kulturella bakgrunder, även "svenskar", kan vi också förstå att alla möten är kulturmöten, menar Monika Bergman. Då är det enklare att förmedla en syn där det är ok att vara som man är, även om det skulle innebära att det skiljer sig från majoriteten. Vi måste undgå offerrollen. De grupper som är minoriteter ska inte känna sig som offer, även om det är helt " normalt " att känna sig extra drabbad om man tillhör en viss utsatt grupp.

Men hur når vi dit? Det vet ingen säkert, men Monika Bergman tror att det egentligen handlar mycket om okunskap. Den äldre generationen förstår exempelvis inte riktigt problematiken, de har ingen erfarenhet av de här frågorna. Ulf Björkman håller med. Speciellt den äldre generationen poliser har inte de rätta glasögonen på sig och "ser" inte de hatbrottslika förtecknen i utredningarna, vilket förklarar att de inte riktigt ser den problematik som finns.

Vi söker ett gäng aktiva ungdomar som kan stötta andra ungdomar, som vill förändra. Med mer kunskap om varandra kan vi få ett bättre samhällsklimat, säger Kerstin Tynander. Vi måste överbrygga klyftan mellan olika generationer och få fler att förstå, avslutar Monika Bergman.

Emelee Nordqvist

Vittnesstöd -vad är det?

- Ett vittnesstöd är en ideellt verksam person som ska bistå vittnen och brottsoffer med mänskligt stöd och praktisk information i samband med rättegång
- Ett vittnesstöd bidrar till att skapa en större trygghet för vittnen och målsägande i samband med domstolsförhandlingen
- Ett vittnesstöd har genomgått utbildning i bl.a. bemötande-frågor och rättsprocessen

vittnesstöd

- Verksamheten finns vid samtliga tingsrätter och hovrätter
- Det finns ca 1 000 vittnesstöd
- 72 % av vittnesstöden är kvinnor
- Majoriteten är studenter eller pensionärer
- Verksamheten administreras av ett 70-tal vittnesstödssamordnare

Besök oss!

Dygnet runt på:

www.brottsoffermyndigheten.se

ETT NATIONELLT SAMORDNINGS-PROGRAM FÖR BROTTSOFFERFRÅGOR

Under de senaste decennierna har det skett en avsevärd förbättring och utveckling vad gäller såväl kunskap om brottsofferfrågor som omhändertagande av enskilda brottsoffer. Stödet till brottsoffer har ökat i omfattning och kvalitet och hjälpen har förbättrats. Brottsofferfrågor är ständigt aktuella i media och övrigt samhällsliv. Samhällets stöd till brottsoffer är trots det inte samordnat och alla brottsoffer får inte den information, det stöd och den hjälp de behöver. I många fall vet inte aktörerna på brottsofferområdet vilka verksamheter som kan erbjuda stöd till brottsoffer i regionen.

Brottsoffermyndigheten fick därför i regleringsbrevet för 2006 i uppdrag att ta fram ett nationellt samordningsprogram för brottsofferfrågor. Myndigheten har besökt ett flertal väl fungerade brottsofferverksamheter och ett bestående intryck är att de goda exemplen utgör öar på brottsofferområdet och att de har begränsade kontakter med andra brottsofferverksamheter. Det finns alltså ett stort behov av samordning.

Brottsoffer kommer i kontakt med ett flertal samhälleliga instanser som har olika uppgifter, huvudmän och sätt att arbeta. För brottsoffret är brottsutsatthet startpunkten på en lång process som idealt leder till ekonomisk kompensations

och upprättelse. För att detta ska uppnås krävs att samtliga aktörer utför sina respektive uppgifter på ett professionellt sätt med hög kvalitet och hög effektivitet. Dessutom krävs att aktörerna har ett brottsofferperspektiv och en helhetssyn som borgar för att alla brottsoffer får adekvat information, stöd och hjälp genom hela processen.

För att tillgodose brottsoffers behov har Brottsoffermyndigheten tagit fram en modell för samordning som på ett flexibelt sätt tar till vara de regionala förutsättningar som finns och som bidrar till att sprida särskilt goda verksamheter och arbetssätt. Förslaget innebär att Brottsoffermyndigheten ska ha ansvar för att samordning kommer till stånd. Myndigheten ska anställa samordnare som ska arbeta med samordning på regional nivå. Det nationella samordningsprogrammet för brottsoffer omfattar samtliga brottsoffer på lokal och central nivå.

Den regionala samordnaren ska bland annat:

- Göra en inventering av befintlig brottsofferverksamhet.
- Presentera och uppdatera inventeringen på lokala undersidor på www.brottsofferportalen.se och i rapportform.
- Identifiera viktiga samarbetspartner.
- Upprätta ett schema för vilka organisationer som har ansvar för olika typer av brottsofferkategorier.
- Skapa en samordningsgrupp eller ett nätverk för nyckelfunktioner på brottsofferområdet.
- Svara för utbildning och informationsinsatser för berörda aktörer.
- Verka för en större enhetlighet på brottsofferområdet på ett lokalt plan.
- Verka för att resurscentrum för brottsoffer skapas och ingå i eget nätverk med andra samordnare.

På nationell nivå föreslår myndigheten att en styrgrupp för samordningen inrättas som, tillsammans med en central samordnare placerad hos Brottsoffermyndigheten, ska vara ansvarig för att leda samordningsarbetet.

En utvecklad samordning kommer att innebära förbättringar för enskilda brottsoffer och de myndigheter och organisationer som arbetar med brottsoffer.

Ulf Hjerpe

BROTTSOFFERPORTAL PÅ WEBBEN

I maj 2007 förbättrades brottsoffers möjligheter att få information om sina rättigheter och sina möjligheter till råd och stöd via webben – då lanserades www.brottsofferportalen.se!

På webbplatsen står det enskilda brottsoffret i fokus. Portalen erbjuder lättillgänglig, samlad och aktuell information om bland annat rättsprocessen, ersättningsmöjligheter och vanliga reaktioner i samband med brott. Portalen presenterar praktiska anvisningar steg-för-steg och kontaktuppgifter till en rad myndigheter och ideella organisationer som kan erbjuda stöd och råd. Brottsofferportalen kommer även att innehålla en särskild avdelning riktad till sexualbrottsoffer samt en del speciellt anpassad för ungdomar.

Idag kan det vara svårt för brottsoffer att hitta information på webben som riktar sig speciellt till dem. Det är vanligt att

informationen till brottsoffer blandas med den information som är avsedd för den åtalade, allmänheten, media och andra besökare. Detta gör det svårare för brottsoffret att se vilka möjligheter som faktiskt finns och hur man bör agera för att tillgodose sina rättigheter.

Det är Brottsoffermyndighetens förhoppning att lanseringen av Brottsofferportalen avsevärt ska förbättra informationen till brottsoffer på webben och att samverkande myndigheter och ideella organisationer aktivt ska bidra till en kontinuerlig utveckling av portalen.

Brottsoffermyndigheten kommer att ansvara för redaktionsgruppen för Brottsofferportalen där Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Polisen, Socialstyrelsen och Brottsoförebyggande rådet finns representerade. Myndigheten kommer även att ansvara för kontakten med ideella organisationer i den samverkansgrupp som sedan tidigare har upprättats. Har du synpunkter eller idéer rörande

portalens är du varmt välkommen att kontakta Brottsoffermyndigheten.

FÖRDOMAR & FOBIER

Brottsoffermyndigheten har också i sina utåtriktade aktiviteter och utbildningssatsningar prioriterat de så kallade hatbrotten. Två temadagar hittills har fokuserat på "Fördomar & Fobier", i Umeå under hösten som var respektive i Göteborg nu i vår. Och planeringen för en tredje sådan temadag i Malmö har nu kommit så långt att vi publicerar datumet för genomförandet, den 2 oktober.

Vi har valt rubriceringen fördomar och fobier därför att det tyvärr är uppenbart att fördomar kan ha en sådan styrka att de bör kallas fobier mot det främmande, "den andre", och kan växa till skrämmande urladdningar i hot och våld. De blir då till gärningar som förtjänar att benämnas hatbrott, därför att ett motiv varit att kränka en person eller en grupp av personer på grund av etnicitet, sexuell läggning, trosbekännelse eller annan liknande omständighet. Vi har också valt det för att fördomar av varierande styrka riskerar att drabba brottsoffer i möten med professionella och skapa nya kränkningar.

Temat har stark anknytning till mänskliga rättigheter. FN:s deklaration från 1948 markerar alla människors lika värde. Den

svenska regeringsformen markerar allas likhet inför lagen. Var och en som åtminstone med viss nyfikenhet läser detta nyhetsbrev bär troligen en vilja att leva upp till dessa krav och att inte styras av någon fördom. Temadagarnas syfte är att stödja varje sådan vilja genom att också belysa föreställningar som snubblande likt fördomar kan blockera ett annars professionellt förhållningssätt.

Bland föreläsarna i Malmö märks Eva Tiby, jurist och docent i kriminologi, som både med sin avhandling 1999 och sin fortsatta forskning varit starkt bidragande till att homofoba hatbrott uppmärksammas, Mohammad Fazlhashemi, docent i

idéhistoria, som valt rubriken "Homo islamicus – Islamofobi och föreställningar om "den andre", och Christian Diesen, professor i processrätt som initierat och publicerat en mängd arbeten om principiella frågor i rättssystemet, bland annat den omfattande boken "Likhet inför lagen".

Glädjande nog har Brottsoffermyndigheten kunnat inspirera till brett samarbete inför de olika temadagarna. Det sedan många år etablerade samarbetet med Umeå kommun har kunnat upprepas med Göteborgs Stad, och särskilt med dess brottsförebyggande råd Tryggare och Mänskligare Göteborg, och nu liksom Malmö stad. Åklagarmyndighetens utvecklingscentra i Umeå respektive Malmö har också varit goda partners inför och under temadagarna. Och det goda samarbetet har bidragit till att temadagarna lockat fulla hus. Många tycks ha insett sanningen i uttrycket att den största fördomen är att tro att man inga fördomar har! Vi tror oss också därför ha anledning att se emot många deltagare i Malmö den 2 oktober. Välkommen!

Gudrun Nordborg

HÄNG ENKELT MED I VAD SOM HÄNDER PÅ BROTTSOFFEROMRÅDET!

I Brottsoffermyndighetens nyhetsbrev finner du bland annat myndighetens senaste avgöranden av principiell art gällande kränkningssättning. Här finns också information om och reportage från brottsofferrelaterade projekt runt om i landet, intervjuer och längre artiklar om olika teman. I nyhetsbrevet kan du även följa den senaste viktinologiska forskningen i Sverige. Det elektroniskt förmedlade nyhetsbrevet är alltså exakt samma produkt som den publikation du just nu bläddrar i!

Nyhetsmail med senaste nytt från Brottsoffermyndigheten är ett kortare e-postmeddelande som skickas ut med täta, men ojämna mellanrum. När det finns tillräckligt mycket ny och aktuell information på hemsidan, då skickar vi ut ett mail till våra prenumeranter. Meddelandet kan innehålla tips om ett kommande seminarium, en ny publikation, ett pressmeddelande eller ett remissvar

från myndigheten - eller något annat aktuellt!

Via hemsidan kan du enkelt och kostnadsfritt prenumerera på Brottsoffermyndighetens nyhetsbrev och/eller Nyhetsmail med senaste nytt från Brottsoffermyndigheten! Välj rubriken Nyheter i vänstermenyn, klicka på Nyhetsbrev och

följ inloggningsinstruktionerna på den prenumerationsida du då kommer till.

Välkommen som prenumerant!

Mari Printz Norell
Informatör med ansvar för bibliotek och webb

B

SVERIGE

PORTO BETALT

BROTTSOFFERMYNDIGHETEN

Box 470, 901 09 Umeå
Servicetelefon: 090-70 82 00
www.brottsoffermyndigheten.se

24 augusti
Seminarium i Stockholm
för ideella organisationer
om Brottsofferfonden

2 oktober
Fördomar och fobier,
temadag i Malmö

12 oktober
Våldets offer – Vems
ansvar, temadag i Umeå

24 oktober
Seminarium i Göteborg

9 november
Viktimologisk forskar-
konferens i Stockholm

23 november
Vittnesstödskonferens
för samordnare i
Stockholm

För mer information om våra arrangemang, se www.brottsoffermyndigheten.se - under kalendarium!

Rådet för Brottsofferfonden

Rådet beslutar om fördelning av medel från Brottsofferfonden. Rådet, som utses av regeringen, består av generaldirektör Margareta Bergström (ordförande), generaldirektör Jan Anders-

son, docent Tommy Andersson, professor Pär Anders Granhag, professor Gun Heimer, professor Håkan Hydén, professor Margareta Hydén och professor Marie Torstensson Levander.

Nämnden för brottsskadeersättning

Brottsskadeärenden, där huvudfrågan är av principiell karaktär liksom vissa omprövningsärenden, avgörs av nämnden. Nämnden, som består av verksamma domstolsjurister, särskilt sakkunniga i försäkringsfrågor samt ledamöter utsedda efter politisk erfarenhet och partitillhörighet, utses av regeringen. För närvarande består nämnden av följande personer; justitieråd Ann-Christine Lin-

deblad (ordförande), hovrättspresident Anders Iacobæus, överåklagare Peter Hertting, professor Bill Dufwa, f.d. riksdagsledamot Märta Johansson och riksdagsledamot Ulla Löfgren. Ersättare är hovrättsråd Karl Matz, rådman Anders Dereborg, försäkringsjurist Urban Bergman, riksdagsledamot Margareta Israelsson och riksdagsledamot Karin Nilsson.

Generaldirektör
Margareta Bergström
090-70 82 11

Brottskadechef, stf gd
Per Rubing
090-70 82 14

Avdelningsdirektör
Hans Sjölander
090-70 82 19

Administrativ chef
Knut Hardeland
090-70 82 22

Enhetschef Kunskapscentrum/
Brottsofferfonden
Elisabeth Wikén Jidell
090-70 82 38

Informationschef,
ansvarig utgivare
Gudrun Nordborg
090-70 82 32

Bibliotek och webb
Mari Printz Norell
090-70 82 33

Ansvarig för vittnesstöd
Chrystal Kunosson
090-70 82 18

Ansvarig för
samordningsuppdraget
Ulf Hjerpe
090-70 82 54

Nästa nummer

Utkommer i höst.